DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-4

# ОКРЕМІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

**Бандар Нізар Махмудович**
*аспірант кафедри конституційного і адміністративного права,*
*Державне некомерційне підприємство*
*«Державний університет «Київський авіаційний інститут»»*
*м. Київ, Україна*

Розвиток державної міграційної політики в країнах Близького Сходу доцільно зосередити у декількох стратегічних напрямах. Перший напрям передбачає впровадження концепції «дипломатії реінтеграції» та формування нового правового механізму, зокрема, спеціального «перехідного міграційного статусу», який має замінити чинний режим тимчасового захисту. Такий підхід означає трансформацію зовнішньої міграційної політики від переважно реактивного консульського супроводу до проактивної моделі, спрямованої на підтримання сталих зв'язків між українськими громадянами за кордоном і державою походження та створення умов для їхнього добровільного повернення [1].

Сутність «дипломатії реінтеграції» полягає у поєднанні зовнішньополітичних, правових та економічних інструментів, які спрямовані на збереження соціально-економічної та культурної прив'язаності мігрантів до України, а також на мінімізацію бар'єрів для їх подальшої репатріації.

Ключовим елементом цієї моделі має стати запровадження «перехідного статусу», для якого необхідно вже сьогодні ініціювати відповідні переговорні процеси з державами-партнерами. Такий статус може передбачати:

– збереження соціальних прав громадян шляхом гармонізації пенсійних та соціальних внесків із українською системою та запобігання втраті страхового стажу;

– спрощені механізми повернення, включно з пріоритетним доступом до державних програм підтримки (житлові ініціативи, гранти для започаткування бізнесу в регіонах відновлення);

– визнання освітніх і професійних кваліфікацій, здобутих за кордоном, через механізми взаємного визнання дипломів і сертифікацій, що сприятиме ефективній реінтеграції фахівців [2].

Реалізація цього підходу є не лише елементом міжнародно-правового захисту громадян, а й стратегічним інструментом збереження та відновлення національного людського капіталу України.

Другий напрям – цифрова інтеграція внутрішньо переміщених осіб та пріоритет житлової політики. Внутрішня міграційна політика держави має бути переорієнтована на довгострокову, системну інтеграцію ВПО в приймаючі громади з акцентом на економічне закріплення та цифрову відкритість усіх процесів.

У цьому контексті ключовим завданням є трансформація житлової політики шляхом відходу від підходу тимчасового розміщення на користь стійких інструментів забезпечення житлом. Йдеться, зокрема, про розширення державних компенсаційних механізмів (зокрема модернізацію програми «єВідновлення»), а також впровадження доступних іпотечних програм для ВПО, які мають бути тісно пов'язані з державними ініціативами відновлення регіонів. Такий підхід одночасно вирішує соціальну проблему забезпечення житлом і стимулює економічну активність, передусім у будівельному секторі та суміжних галузях.

Паралельно доцільним є впровадження комплексної цифровізації системи обліку вимушено переміщених осіб через створення платформи «Електронний мігрант». Вона може стати складовою екосистеми «Дія» або іншої релевантної електронної платформи та сприяти подоланню інституційної розрізненості.

До її функціоналу доцільно включити формування єдиного цифрового профілю ВПО та зовнішніх мігрантів із відображенням їхніх потреб, навичок і кваліфікацій; автоматизацію надання соціальних послуг і виплат, що мінімізує бюрократичні процедури та людський фактор; аналітико-прогностичний модуль, який дозволятиме моделювати міграційні тенденції та оцінювати потреби громад, що приймають населення, для розробки адресних програм інтеграції та відновлення [3]. Третій напрям – зміцнення інституційної спроможності органів виконавчої влади у сфері міграційної політики. Реалізація попередніх стратегічних завдань неможлива без глибокого інституційного оновлення системи управління.

Першочерговим кроком має стати централізація функцій шляхом створення єдиного координаційного органу з питань міграції. Такий орган повинен виконувати роль головного центру формування політики, збору та аналізу даних, міжнародної взаємодії, а також моніторингу ефективності реалізації державних рішень у міграційній сфері.

Другим ключовим елементом реформування є запровадження проактивних аналітичних підходів до управління, зокрема моделей прогнозування на основі ймовірнісного (марковського) аналізу, що дозволить перейти від реактивного реагування до випереджального планування міграційних процесів. Серед основних інструментів доцільно виокремити оцінку ймовірності повернення мігрантів залежно від рівня безпеки, економічних стимулів і житлових умов, а також моделювання потреб регіонів у соціальній інфраструктурі (освіта, охорона здоров'я, житло) з метою запобігання соціальним дисбалансам.

Комплексна реалізація зазначених підходів має бути закріплена в межах державної Концепції розвитку міграційної політики, орієнтованої на людиноцентричний підхід і захист прав людини, а її структура повинна охоплювати щонайменше три стратегічні блоки: внутрішню міграційну політику, зовнішню міграційну політику та інституційне посилення системи управління міграційними процесами [3].

Наразі в Україні вже триває підготовка відповідних програмних документів різними науковими та експертними інституціями, зокрема Всеукраїнською асоціацією компаній з міжнародного працевлаштування, Інститутом демографії та проблем якості життя НАН України, а також Маріупольським державним університетом у партнерстві з Міжнародним фондом «Відродження». У межах проєкту «Міграційна політика України: шляхи вдосконалення» планується розроблення Стратегії державної міграційної політики до 2035 року [4]. Таким чином, управління міграційними процесами в Україні постає як своєрідний індикатор зрілості державних інституцій та їхньої здатності забезпечувати верховенство права, особливо у сфері захисту прав людини.

Подолання кризи інституційної довіри з боку вимушено переміщених осіб можливе лише через глибоку трансформацію системи управління на засадах людиноорієнтованості, що забезпечить прозорість, ефективність і швидкість реагування як всередині країни, так і в міжнародному вимірі. Реалізація цих стратегічних змін створить передумови не лише для подолання поточної кризи, а й для перетворення людського капіталу мігрантів на один із ключових ресурсів повоєнного розвитку України.

**Література:**

1. Пилипченко О. О., Семенець-Орлова І. А. Проблеми забезпечення прав людини в контексті сучасних міграційних тенденцій. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2025. № 1(33). С. 52–58. DOI: https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-1(33)-52-58

2. Kuryliuk Y., Slyvka M., Kushnir Y. Legal regulation of combating illegal migration in Ukraine and the EU. *Cuestiones Políticas*. 2021. Vol. 39. No. 71. P. 472–491

3. Крутько Д. С. Напрями розвитку міграційної політики України в умовах вимушеної мобільності громадян. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 4(47). DOI: https://doi.org/10.32782/2310-9653-2025-4.7

4. Від депопуляції до зростання: стратегія міграційної політики України до 2035 року. Міжнародний фонд «Відродження». URL: https://www.irf.ua/vid-depopulyacziyi-do-zrostannya-strategiya-migraczijnoyi-polityky-ukrayiny-do-2035-roku/